

RE-FORMATIO

3

1966

MEDDELELSER
OM KIRKELIG
FORNYELSE

9. ARGANG MAJ

AF PINSEDAGS EVANGELIUM

AF PASTOR EJNAR KROGH, BORBJERG.

Jesus svarede og sagde til ham: "Om nogen elsker mig, vil han holde fast ved mit ord; og min Fader skal elske ham, og vi skal komme til ham og tage bolig hos ham".

(Johs. 14,23)

En af Herrens apostle har i "afskedssamtalen" stillet spørgsmålet: "Herre, hvordan kan det være, at du vil åbenbare dig for os og ikke for verden?" Altså: når du har bragt Guds rige til jorden, hvorfor er din åbenbaring af Gud da ikke sådan, at alle kan få fat på den?

I sit svar giver Herren udtryk for, at det kommer an på, om man elsker ham. Den, som elsker Kristus, vil jo gerne "holde fast ved hans ord", - naturligtvis! Og kun sådanne mennesker kommer under hans indflydelse, så han bliver den kendte og fortrolige, idet de lærer ham at kende i hans kærligheds fylde. "Thi den har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær". Hvad du ikke bryder dig om, det bliver du aldrig klog på. Derfor kan Kristus simpelthen ikke åbenbare sig for den verden, der ikke anser hans ord for at være et dyrebart og umisteligt gode, men gerne giver slip derpå til fordel for alt mulig andet, f.eks. videnskabens resultater eller de naturlige drifter.

Hermed er der trukket en skillelinje op mellem Kristi kirke og den øvrige verden. Reelt er Kirken et afgrænset legeme indenfor det verdslige samfundslegeme: et frelsens fællesskab af syndere, der er fælles om Kristi nåde. Sådant set er det ubibelsk begrebsforvirring, når Aastrup digter om Kirken: "Den intet har, som ej den helt har villigt med al verden delt". Dette er jo simpelthen falske toner, thi Herren siger, at verden kan ikke

tage imod sandhedens Ånd, og faktum er jo, at Herrens kirke og folk har en erkendelsens klarhed og fylde, som den kirkefremmede verden aldeles ikke bryder sig om at få del i, selv om den måske endnu af rent menneskelige grunde holder fast ved folkekirkens dåb. For en væsentlig part af de bærnedøbte ser det ud til at være en straf at skulle gå regelmæssigt i kirke!

Noget andet er det så, at hjerterne sjældent er så åbenbare, at vi mennesker vil være i stand til at afgøre, hvem der har sat sig helt udenfor. Så længe de allerfleste forældre på landet ikke blot lader deres børn konfirmeres, men også følger med dem til Herrens bord, må vi i hvert fald være varsomme med at konstatere, at de er på den forkerte side af skillelinjen. Ideelt set er frelsens fællesskab da også beregnet for alle og egnet for alle ("katolsk"), og ingen behøver at stå udenfor - i den mening, at kærlighed til Kristus er noget specielt følelsesbetonet, som man ikke formår at svinge sig op til. Nej, i bibelsk sammenhæng er kærligheden helt enkelt en betegnelse for åndeligt fællesskab grundet på ordets kontakt. Læg mærke til vort stilfærdige pinseevangelium: Berøringen af Helligånden behøver ikke at betyde kogende følelser af henrykkelse, profeti og tungetale eller en imponerende præcis "førelse". Lad os vogte os for at trække skillelinjen op på grundlag af åndelige statussymboler i form af ydre kendetegn på at være en ægte kristen!

Men lad os også vogte os for at skjule eller udviske den skillelinje, som er der! Et storstilet forsøg herpå er den desperate fattigmandsteologi, som i årtier har hærget vor fol-

kekirke, og som er så hundeangst for at tale om Helligåndens virkninger i vort liv. Der prædikes på den trivielle melodi, at "der findes ingen troende, og alle bliver vi retfærdige ved tilgivelsen i Kristus, ved ordet fra Gud". Det, som for apostlen Paulus og for Luther var en hovedsag (at vi bliver retfærdige ved hjertets tro på ordet) synes altså at være forsvundet op over skyerne med Kristus! Men når troen rives ud af hjerterne, hvor den hører hjemme, så bliver der tilbage kun fattige stympere, der ikke tror på Gud, og som må nøjes med et spinkelt håb om, at den Gud, til hvem vi er aldeles prisgivet, dog alligevel for Kristi skyld vil kendes ved os. Det kan ikke undre, at et budskab, der i den grad ser bort fra ethvert tilknytningspunkt for det guddommelige, må af de fleste fornemmes som noget mærkeligt uvedkommende og i luften frit svævende. Nej, der er nu engang en afgørende forskel på, om du agter på Kristi ord eller ringeagter hans ord.

Den, som elsker og agter hans ord, vil han ikke narre med luftkasteller og lade i stikken i pinende uvished og ensomhed. Nej, Kristus siger i vort pinseevangelium, at Han og Faderen "skal komme til det menneske og tage bolig hos ham". Se, den tale er unægtelig milevidt fra den superprote-

HVORDAN BEVISES BIBELENS SANDHED?

AF PASTOR C.B. HANSEN, DRÅBY.

En af Kirkens synder er, at den har undladt at tænke bibelspørgsmålet igennem, en anden, at den umærkeligt kom ind på at tillægge Skriftens ord en mere omfattende autoritet, end Skriften selv gør. Den sørgelige følge heraf blev den vulgære bibeldyrkelse og dens følgesvend, den lige så vulgære fornægtelse af Bibelens troværdighed.

Den ene siger: Hvis vi ikke kan tro

stantiske fattigmandsteologi, som næppe vil høre tale om, at Kristi nådegave skal modtages i tro, endsige da, at vor kærlighed til Kristus er "noget, som er værd at tale om". Den enkle sandhed er dog den, at en gave, man ikke bryder sig om, har man ingen glæde af: man betragter den ikke og bruger den ikke. Den bliver måske simpelthen gemt og glemt. - Men her betror Herren os, at han længes efter at finde åbne døre hos os, så han kan komme og tage bolig hos os med sin hellige og glæderige nærværelse! Dette er naturligvis Helligåndens gerning; men iøvrigt lyder det jo såre mystisk. Det er også mystisk i den forstand, at det drejer sig om en indre erfaring, men en erfaring, som ikke er forbeholdt mennesker af en bestemt sjælelig struktur. Det drejer sig ikke om at være disponeret for en umiddelbar hensynken i det guddommelige, men om samfund med Gud ved Kristi ord og gernings formidling og indflydelse: en ordmystik, nådemiddelsmystik eller kirkemystik, som ikke kræver andre personlige forudsætninger end dette, at du konstant holder fast ved hans ord: overvejer dem i dit hjerte, lader dig korrigere og dirigere af hans befalinger og opmuntre af hans løfter - sammen med hele hans folk.

på hvert ord i Skriften, ramler vor kristentro sammen. Den anden: Kan der fremdrages steder, hvor Bibelens forfattere har taget fejl, kan den ikke være Guds Ord. Kirken må ikke længere tolerere denne plumpe bibeltro og respekttere den som et enfoldigt udtryk for, at man dog nærer ærbødighed for bibelordet. Dertil smager den, såvel som den vulgære fornægtelse for meget af grove prokuratorfi: "alt eller in-

tet, "ja eller nej". Det er fantastisk, at tænkende væsener kan komme til det resultat, at Bibelen som helhed ikke kan være Guds Ord, ifald jorden ikke blev skabt på 6 dage, haren ikke er en drøvtygger, og Lukas' opstandelsesberetninger modsiger de andre evangelisters, og hans himmelfartsberetning både er i strid med Matthæus' og den, han selv også bringer i kap. 1 af Apostlenes Gerninger.

Hvad om man hengav sig til samme slags tåbeligheder over for et atlas eller en kogebog. Så kasserede man østrigskortet, fordi man ikke kunne finde Gedser der, eller man forkastede opskriften på gule ærter og flæsk, fordi det blev en mislykket dyresteg, man tilberedte efter den.

Men Kirken må også afvise den så moderne kapitulationsteologiske bibelsyn. Det går ud på, at det er underordnet, om Skriften meddeler virkelige handlinger eller kun "myter", fordi det eneste det kommer an på, er det "budskab", man selv kan høre eller destillere ud af bibelordene. Har Jesus ikke også selv sagt: "Jeg priser dig ..., fordi du har skjult dette for umyndige og åbenbaret det for dr. phil'er og dr. theol'er" - samt for pastor Svaabæk.

Endelig må Kirken også forkaste et formidlende bibelsyn, der nu anbefales som afløser af det gamle, vulgære og massive. Det starter med at indrømme, at meget i Bibelen kun er "myter", hvis "budskab" man dog ikke skal forsmå. Dernæst gøres en serie obligate skrabud for "forskningen" og da især den saglige og besindige bibelforskning; men så føjer man til, at hvor det drejer sig om fortællinger i Bibelen, der er centrale for kristentroen, må en forsker ikke ud fra sine iagttagelser drage den slutning, at noget af den slags ikke kan være sket, men må begrænse sig til at sige, at den påstand kun kan være en hypotese, en mulighed.

Al denne forplumring må afvises. Hvis noget kun er en myte, kan det ikke være en Guds gerning, og de ord, den møder os i, må - i hvert fald delvis - hidrøre fra mennesket selv. Noget andet er, at myten kan være menneskets reaktion på eller tolkning af handlinger, som Gud har åbenbaret sig i. Dernæst: man kan ikke forlange, at en forsker, når han skal til at drage sine slutninger af det materiale, han har fremdraget, pludselig skal fravige den erkendelse, han er nået til, med et: "Grød ikke, børnlille, det turde være løgn alt sammen". Hvis f.eks. en beretning modsiges sig selv og udelukkes af, hvad ellers fortælles os, må han hævde, at det fortalte ikke er sket.

Nej, den bibelforskning, der ikke kan godkendes, er ikke den, der bliver nødt til at kassere visse af Bibelens beretninger, men den, der på forhånd kasserer underfulde handlinger som sådanne. En sådan "vantro" forskning er nemlig uvidenskabelig, fordi den arbejder på et for snævert grundlag. Den forudsætter nemlig, at handlinger, der er uden sidestykke og derfor ikke kan forklares - bortforklares - ved hjælp af andre kendte ting, ikke kan være sket - ikke kan være virkelige, fordi de så er utilgængelige for videre efterforskning. Men med lige så stor ret kunne man slutte modsat, at det uden sidestykke, det helt enestående, netop beviser sig mere sandt og virkeligt end den del af virkeligheden, vi selv kan overskue.

Netop dette, at Jesus er forskellig fra nogen af os, beviser således sandheden i den påstand, at han er Guds søn. Om han så selv har fremsat den i utvetydige vendinger i en eller anden form, eller om den først er blevet tillagt ham af dem, der efter opstandelsen skrev evangelierne, er ret underordnet og vil måske fremgå af en kritisk prøvelse af teksterne.

Men på denne måde har man allerede egentlig fundet et fyldestgørende bevis på, at Skriften er Guds Ord. Den og dens tilblivelse er afgørende forskellige fra andre religioners hellige skrifter og disses tilblivelseshistorie.

Bibelen er Guds Ord, fordi den meddeler handlinger, Gud taler igennem, noget mennesker ikke selv har kunnet finde på. Troens grundlag er, hvad Skriften fortæller om. Derimod skal man ikke uden videre tro på Skriftens forfattere. De kan have lavet om på det, de meddeler, og føjet til af deres eget. Men sådanne forandringer kan også være "inspirerede" - være udløst af ting, som forfatterne selv har oplevet, og hvori Gud har handlet med den også. Så kompliceret er det, at baggrunden for profet- og evangelieskriveres "falsknerier" kan være handlinger i Israel eller urmenigheden, handlinger, som Gud også har handlet igennem, og som bibelkritikken kan hjælpe os på sporet af og således forøge vort trosgrundlag. Pinsefortællingen er så fuld af uoverensstemmelser, at den godt kan være noget, Lukas selv har brygget sammen, men netop derved forudsætter den et kendskab til virkningen og vælden i Peters prædiken og til Åndens virksomhed i urmenigheden, der også må have været så overvældende og håndgribelig, at vi må undres og beskæmmes. Men vi ved også, at Kanaans erobring ikke er sket, som det skildres i Josuabogen, og at den aldrig afsluttedes helt, at det ikke var David, der dræbte Goliath, men benjaminitten Elkanan, at der kan tvivles på fortællingen om den tomme grav og om vandringerne til Emmaus.

Men, hvis noget, Skriften meddeler, bare strider mod "fornuften", behøver hverken troen eller en videnskab, der vil være videnskabelig, at tvivle derpå. At Enok og Elias borttrykkes til Gud, at tornebusken brændte uden at fortæres, at Jesus undfangedes ved

Helligånden, at han opvakte Lazarus, og at Gud ved Helligånden oprejste Jesus og gav ham at åbenbares for apostlene, kan ingen bibelforskning afsløre bekræfte. Kirken har ret til at forkynde og lære det og behøver ikke at gøre sig lækker over for tidsånden ved at kalde det "myter".

Det særlige ved Skriften til forskel fra andre religioners hellige skrifter, og til forskel fra filosofiske og ideologiske skrifter også, er, at den i højere grad end de - eller snarere i modsætning til dem - er eet med de begivenheder, der har frembragt den, og er mere vidtspændende end de andre religioners og livsanskuelsers skrifter. De udgår fra handlinger, oplevelser, der har berørt en person eller en gruppe af personer bare i hans tid eller nærmeste fortid, og derpå bygger han så en religiøs tankebygning eller en ideologisk livsanskuelse - ofte suppleret med en urmyte, "hvordan var alt oprindeligt?", og en lære om de sidste ting. Tolkningen af historien udgår kun fra een, forfatteren, og een tid, forfatterens. Der har kun fundet een "åbenbaring" sted, nemlig for ham eller den elite, han hører til. Men i virkeligheden er "åbenbaringen" kun en refleks af, kun frembragt af, den filosofi og historietolkning, som den selv foregiver at have frembragt. Bibelen er derimod fremgået af et skiftende handelsesforløb, der spænder over skiftende tider og slægter, tildragelser der har mødt de forskellige mennesker og tider, og som tolker og belyser sig selv og hinanden, uafhængigt af de ideer, som beherskede de mennesker, der oplevede handlingerne, og den tolkning, de selv ville have givet dem. Skriften er altså eet med det handelsesforløb, den beretter om. Andre religioners skrifter og ideologierne skrifter er derimod ikke et frit handelsesforløbs vidner, men er - ligesom en uvidenskabelig "videnskab" baseret på et for

snævert grundlag, bruger et begrænset og vilkårligt udvalg af hændelser og kendsgerninger til at tolke alt, der er sket, sker og skal ske, med.

Bibelen er et hændelsesforløb, der pletvis kan være isprængt menneskers egen tolkning af kendsgerningerne, men først og sidst er et hændelsesforløb, der tolker sig selv. Derfor er Bibelen og dens gudstro ikke en tankebygning af menneskelig oprindelse, et produkt af menneskets egen bevidsthed. Beviset på Bibelens sandhed er altså dens tilblivelsesmåde.

Omfanget af den kontinuitet, der råder i Israels historiske tildragelser og videreføres i Jesu historie, er enestående, mere vidtspændende og af en anden art end sammenhængen og udviklingen i noget andet folks religion og historie. "Jøderne, Deres Majestæt", svarede en vis mand en fransk konge, der bad om et bevis på Guds eksistens.

Skriften meddeler virkelige hændelser og lader så følgende hændelser føre til, at nye forfattere ser de oprindelige hændelser i et nyt lys og omformer de gamles beretninger derefter. Man sammenligne Jakobs kampen i 1. Mosebogs gengivelse med, hvad Høseas får ud af den samme begivenhed. Evangeliet om Jesu liv og lære er blevet farvet af oplevelsen af mødet med den opstandne Herre. Gud taler både gennem de oprindelige beretninger og gennem de ændrede, eller rettere gennem de hændelser, der ligger til grund for begge.

Gamle Testamentes skrifter var ikke blevet til, ikke blevet overleveret, ikke blevet samlet, hvis der ikke stadig var håndt Israel noget, der ikke var håndt noget andet folk, men Israel bare havde været overladt til dets egen "religiøse udvikling".

Hverken opstandelsesberetningerne, resten af evangelierne eller noget andet af Nye Testamente var blevet skrevet, om Jesus efter sin død ikke hav-

de vist sig som den opstandne. For den gang var man ikke så vidt, at man kunne gribe troen ved hjælp af en præsteforeningsteologi, der kan klare sagen alene med at "Ordet stod op af døde", eller "at den måde Jesus døde på gør, at han lever".

Troen på, at Jahve er den eneste Gud, alle tings skaber, er ikke en fiks idé, Elias og skriftprofeterne fik, fordi de var gerådet i strid med baalprofeter og andre afgudsdyrkere. Men det omvendte er tilfældet: Reaktionen mod de andre guder var fremkaldt af tidligere tildragelser i Israels historie, hvorved den virkelige Gud havde givet sig til kende for sit folk. At denne tro så efterhånden blev rensat og udviklet, bl.a. gennem profeternes opgør med religionsblandingen, er en anden historie.

Troen på, at Jesus er oprejst fra de døde, kan ikke skyldes Peters overvejelser, der omsider skal have mundt ud i, at han, der langfredag blev forkastet og svigtet af alle og slået ihjel, alligevel havde ret, og at Gud nu havde gjort ham til en Herre og en Kristus, og at Peter så fra disse overvejelser arbejdede sig selv op til at få hallucinationer, hvori han så Jesus som levende, og dernæst smittede de øvrige apostle og andre med lignende hallucinationer. Det er tværtimod et virkeligt møde med den opstandne, virket af Gud og ikke af Peter selv (formodentlig i Galilæa), der tændte den overbevisning i ham, at Jesus "alligevel havde ret". At forestillingerne og beretningerne om møderne mellem den opstandne og apostlene og andre så siden i evangelierne er blevet rensat (bl.a. for mindelser, der kan have været pinlige for Peters prestige) og udviklet (bl.a. udsmykkede og forsynet med adskillige trumfer) under opgøret med tvivlende "jøder", er en anden historie.

Det vil vedblivende være ugørligt at konstruere en forklaring på oprin-

delsen til troen på Israels Gud og på Jesu opstandelse, der bortforklarer det underfulde. En sådan forklaring vil vise sig usandsynligere end det, den bortforklarer, vil bryde sammen ved indre modsigelser, og vil - som set - ofte nærme sig det komiske (se nærmere Børge Diderichsen, Petrus, Ti-deherv 1965, s. 13 ff.). Med rette siger 2. Petersbrevs forfatter - hvem

AF KIRKEHUSETS SYMBOLIK

AF PASTOR SIGURD MEJNDOR, HYLLESTED.

Fra de ældste tider har kirken haft sit "tegnssprog". Til helighuset knyttedes en mængde symbolik, så der efterhånden næppe var den bygningsdel, fra syldsten til vejrhane, som ikke fik sin tydning i et sindbilledssprog. Dette omspandt også kirkens indre og de kultiske handlinger, ja, det kunne udarte sig til en slags kabbalistisk leg, som vel røber middelaldererteologens fromme fantasier, men kan synes fremmed og ufrugtbar for nutidsmennesker. Symbol og attribut kan rumme en mysticisme, som der ikke længere er forståelse for, eller man har simpelthen ikke længere kundskab til aflæsning af visse hellige tegn. Man kan ikke længere tyde deres hemmelighed.

Det var ikke mindst den fra kirkefædrene nedarvede typologi, der satte sit spor i symbolsproget, så man stadig havde for øje analogier mellem den gamle og den nye pagts skikkelser og begivenheder, den dobbelte tolkning, hvad enten man søgte at gengive Kristi liv eller helgenlegender med mejsel eller pensel. Hele denne "videnskab" var åndeligt fælleseje for gejstligheden, de indviede, og nåede et højdepunkt hos liturgiske forfattere som Honorius af Autun, italieneren Sicardus og franskmænden Durandus i det 12.-13. århundrede.

Vigtige typologiske værker fra senmiddelalderen er legendesamlingen af

han så er -: "Vi har ikke fulgt kløgtigt opdigtede fabler, men vi har været øjenvidner til hans majestæt, nemlig da han fik ære og herlighed af Gud Fader ...".

En let tilgængelig redegørelse for forholdet mellem Skriften og Kirkens mundtlige tradition må bringes senere af en dertil egnet.

dominikaneren Jacobus de Voragine, Den gyldne legende - legenda aurea. Den har haft betydning for kirkekunsten. Nævnes bør også billedværker som Concordantia caritatis og Speculum humane salutis.

Et helt kompendium i typologi er den såkaldte Biblia pauperum, de fattiges bibel, der findes i flere versioner, som bl.a. er grundig behandlet i Henrik Cornells billedrige udgave (Biblia pauperum, Stockholm 1925). Her kan man rigtig få indtryk af den middelalderlige skik at finde paralleller mellem det gl. og ny testamente, og hvor betydningsfulde sådanne billedbøger kan have været for de kunstnere, der arbejdede med udsmykning af vore gamle kirker. Biblia pauperum synes således at have haft stor indflydelse på motivvalget og -udformningen af visse middelalderlige kalkmalerier og altertavler (f.eks. Albertus Pictors murale kunst i svenske kirker).

Blandt kildeskrifter vedrørende symbolikens historie må også nævnes Fysiologus, som i den latinske version kaldes Bestiarius. Den stammer muligvis fra Alexandria og menes senest forfattet i 5. årh. Her omtales bl.a. forskellige dyr og fantasivæsener, hvis mærkelige egenskaber bruges som kristne symboler (f.eks. pelikanen, som man mente brugte sit eget blod til at made sine unger, symbol for Je-

Rosmus kirke, Djursland, Randers amt. Oprindelig opført af kridtstenskvadre. Nu kun få rester af disse synlige. Norddøren bruges som indgang på grund af terrainforholdet som ved enkelte af vore kirker.

su offerdød. Fugl Fønix som opstår af asken til nyt liv, jnf. Jesu opstandelse, o.s.v.).

Også Herrad von Landsbergs Hortus deliciarum og folkebogen Lucidarius er vigtige kulturhistoriske værker.

Vore kirkers indgang ligger oftest i den vestlige trediedel af skibet. Der var altid to, lige overfor hinanden. På sydsiden, den fornemste side, var mændenes dør, hovedindgangen. "Kvindedøren" var ved nordsiden og ofte mindre udsmykket end mændenes indgang, dog findes der mange afvigelser både med hensyn til dørenes placering og prydelser. (Norddøren synes i enkelte kirker, f.eks. i Rosmus kirke, at have været eneste og fælles indgang ofte på grund af terrainforholdet). Meget ofte blev kvindedøren tilmuret i tidlig tid. Det var ikke heldigt under vort klima

med to indgange lige overfor hinanden. Det gav træk indenfor, og der var koldt nok i fortidens uopvarmede kirker ved vintertide. Det var vel også for at lune, at man byggede våbenhuse. Hvor en kirke har romansk tårn, kan der være en vestindgang som ved de meget store kirker, men de mindre har som regel kun de to nævnte døre. Undertiden var der en lavere og smalere indgang på korets sydside for præsten. (Præstedøren i Fåborg ved Varde måler 56,5 x 201 cm - "Det har åbenbart ikke været noget fedt kald!" skriver Mackeprang.)

Man kan gætte på, om det mon skyldes en større selvfølelse hos nordiske kvinder, at de ville bruge samme indgang som mændene. Den skyggefulde nordside på kirkegården var ikke yndet, heller ikke som begravelsessted, men selv om norddøren blev tilmuret,

beholdt man nordsiden som "kvindeside" i skibet; sydsiden var for det stærke køn. "Spinde- og sværdside"-adskillelsen har holdt sig enkelte steder til vor tid. (Det var mærkeligt at se det lige omvendt praktiseret i den jugoslaviske landsbykirke i Čilipi nær Dubrovnik. Her er sydsiden forbeholdt kvinderne, og nordsiden mændene!).

Under vielser har man de fleste steder for skik, at brudgommen står til højre for bruden foran alterskranken, så det synes, som om traditionen med sydsiden som mandens plads her endnu (ubevidst) gør sig gældende.

Nordsiden var dog ikke så ringe en plads, for når kvinderne havde det store lægmandskrucifiks over korbuen for øje, kunne de se sig anbragt under frelserens højre hånd, "evangeliesiden", og ved den side, hvor Mariaalteret stod. Dette sidealter var ved "spindesiden", ved triumfvæggen, mens samme vægs højre side ofte havde et sidealter for en mandlig helgen, evt. kirkens skytshelgen. Over hovederne, højt oppe i hvælvningen, tronedede måske Kristus som verdensdommer, som skildret af mange af de gamle kirkemalere: højre hånd peger velsignende mod Maria og kvindesiden. Fredsliljen i Kristi mund peger også mod denne side, mens mundens sværd peger mod mandssiden.

Den dag i dag præges vore gamle kirkers arkitektur af at være bygget som kulturelle til messetjenesten med alteret i det østlige kor eller absis. Herfra strømmede kraft mod de kirkesøgende, der kom for at tilbede det hellige, den hvide Krist, bag kirkens skærmende mure.

Udenfor var alskens fare, troldtøj og djævelskab, men slap man inden for kirkens dør, havde man da fred for den onde verden en stakket stund. Ikke underligt at indgangen til helligstedet, døren selv, bliver betydningsfuld og tydes anderledes end andre døre, ja bliver symbol for Kristus.

Frelseren sagde jo: - Jeg er døren, dersom nogen går ind igennem mig, han skal blive frelst - (joh. 10,9). Ordet "frelse" betyder egentlig "frihals" - "en frelst", d.v.s. en som ikke bærer trælringen om halsen, (fig. "frigjort fra syndens lænker").

Ved indgangen kunne være udhugget skræmedyr, løver, drager og andre af Djævelens attributter. Var døren snæver, tænkte man på "nåleøjet", Matth. 19,24, eller man lod indgangen symbolisere lydigheden: "Vil du gå ind til livet, så hold budene", Matth. 19,17. Var der søjler ved portalen, mindedes man "de mænd, som regnedes for selve støttestøtterne", Gal. 2,9, d.v.s. Peter, Jakob og Johannes. Løven var ikke blot et skræmedyr, der evt. med andre skræmmebilleder skulle vogte indgangen mod de ondes anslag. Som så mange symboler kan den tydes på flere måder og kan være sindbillede for Kristus, der er "løven fra Juda stamme", Johs. Åb. 5,5, og bliver da beskyttelsessymbol som vogter ved døren, men portal-løven kan som nævnt også være djævelsymbol (jnf. 1. Pet. 5,8).

Som dørvogter i de gode magters tjeneste var det praktisk, at løven efter gammel tro mentes at sove med åbne øjne. Det skyldes en legende om, at den først fik sine nyfødte unger til at vågne til live, når hannen i tre døgn havde åndet på dem: således har også Kristus ligget tre dage i graven og er opstået ved Faderens ånd - eller røst.

Løven som "vagtdyr" er et ældgammelt motiv i orientalsk og europæisk skulpturkunst. Allerede hos assyrerne findes den som værnedyr på facader af templer og paladser. Dyrets kraft og mod overføres på Kristus, og ifølge Bode skulle et løvehoved ved portaler til kirkehuse være symbol på, at her var retfærdighed at finde. Undertiden var der en ring i løvemunden, og nåede en forfulgt at gribe fat i ringen, fik han asylret og kirkens beskyttel-

se under visse forhold (jnf. 1. Kong. 1,50 og 2,28 om hornene på tempelaltaret). Berømt er den søndre indgangsdør i Ribe domkirke, "Kathoveddøren", hvis navn vel stammer fra bronzeløvehovedet, der har en stor ring i munden og er anbragt midt på døren. Løver hører til kattefamilien, så derfra stammer måske navnet. Ved siden af døren er der fire søjler, to bæres

af løvefigurer, der sønderriver mennesker, d.v.s. kampen mellem lysets og mørkets magter. (Samme motiv ved Starup kirke ved Kolding, hvor en karmsten fra kirkens nordportal med en sønderrivende løve senere er indsat i tårnets hjørne). Starupkirkens relief ved siden af sydportalen med fremstilling af Sct. Michaels kamp med dragen hører til det ypperste af nordisk middelalderkunst.

"Sjælevejning" - kvader på sydsiden af Hedensted kirke mellem Horsens og Vejle. Yndet symbolsk motiv i middelalderen. Eneste romansk fremstilling af emnet, men hyppigt skildret af gotikkens malere. Sct. Michael sørger ofte for, at Djævelen ikke vinder ved denne vejning af sjælens onde og gode gerninger.

PERISKOP

DEN ROMERSKE KIRKES REFORM AF PREBEN KUNST, ÅRHUS.

Professor Hans Küng udtaler sig om
resultaterne af Vatican II (afsl.)

Hvad har conciliet udrettet med hensyn til de andre verdensreligioner og særligt med hensyn til jødedommen? Kristne (og ikke blot katolikker) har mere at gøre bod for overfor jøderne end overfor nogen anden grup-

pe. Den nazistiske antisemitismes uhyrlige forbrydelser ville have været umulige uden den skjulte og ofte "kristne" antisemitisme igennem de sidste 1500 år - en antisemitisme, som endog manifesterede sig i concil-

debatterne.

Conciliet, der her påny fulgte Johannes XXIII's personlige initiativ, forsøger at placere forholdet til jødedommen på en ny og positiv basis. Kirken proklamerer dens uopløselige enhed med Israel, hvor Jesus og den første Kirke har deres oprindelse. Kirken henviser også til Israels patriarker og til Det gamle Testamente.

Selv om de fleste af jøderne afviste Jesus som Messias, forbandes de ikke på nogen måde, men forbliver det udvalgte folk. Ansvar for Jesu død kan ikke lægges på alle jøderne på den tid, og endnu mindre på vore dages jøder.

Disse linier var en ordret oversættelse af professor Küngs ord. De forekommer mig at være meget vigtige og af betydning for at kunne være med til at udrydde gamle fordomme. Dernæst omtaler professoren, hvordan Kirken gennem prædiken og oplysning bør arbejde for gensidig forståelse. Kirken fordømmer alle udslag af antisemitisme, og i det hele taget enhver form for diskrimination med hensyn til race, farve, klasse eller religion. Men ikke blot overfor jødedommen har Kirken således fastslået, at alle mennesker er frie og med de samme rettigheder. Dekretet om de ikke-kristne religioner fastslår, at alle folkeslagene på jorden med deres forskellige religioner udgør eet fællesskab. Disse religioner forsøger at besvare det samme livsvigtige spørgsmål på forskellige måder. Selv om Kirken ser sandhedens fylde i Kristus og Hans budskab, afviser den ikke, at der kan være sande og hellige ting i andre religioner. Muhammedanismen nævnes særlig, fordi den sammen med kristendommen tilbeder een Gud og ærer Jesus som Hans profet.

Dekretet slutter med en erklæring om tro på broderskabet mellem alle mennesker under een Fader, og det er værd at bemærke, at den franske revolutions slagord: Frihed, lighed og

broderskab spiller en særlig rolle i concilsdokumenterne.

Og dermed kommer vi til Kirkens forhold til den moderne verden. Vatican II anerkender - i modsætning til Vatican I - at verden er blevet voksen. Vatican II har dermed brudt med det middelalderlige syn, der var fremherskende lige til godt ind i vort århundrede.

Dette spørgsmål behandles i konstitutionen om Kirken i den moderne verden. Professor Küng siger, at Kirkens indstilling overfor den menneskelige udvikling er fundamentalt positiv, selv om den naturligvis ikke er ukritisk.

Kirken ønsker samarbejde med resten af menneskeheden, samtale i stedet for polemik. Den vil stå for værdighed, frihed og for sund menneskelig skabervirksomhed.

Den samme konstitution klarlægger Kirkens positive holdning på følgende punkter: a) i den forstående og selv-kritiske holdning overfor de forskellige former for ateisme (kommunismen er ikke nævnt ved navn for at undgå politisk misforståelse), b) i det eftertryk på gensidig kærlighed og menneskeligt ansvar i ægteskabet - på trods af de uheldige modifikationer, der blev tvunget igennem i sidste øjeblik, men som absolut ikke udelukker en trængende nødvendig pavelig afgørelse til fordel for fødselskontrol, c) ved at bekræfte ansvarlig frihed til kulturel virksomhed og den selvstændighed, som videnskaben og alvorlig teologisk forskning har krav på, d) i den skarpe afvisning af krig og i samarbejdet med at bygge et internationalt samfund af nationer.

Endelig - og her er et af de vigtigste dekretet - det dekret, der viser et fremsyn af umådelig betydning. Dekretet, der desværre blev påført nogle uheldige ændringer af teksten i sidste udgave, fastslår, at ethvert menneske har ret til religionsfrihed,

nemlig til den uhindrede udøvelse af religiøs frihed ifølge de normer, der udspringer af det enkelte individs værdighed og samvittighed. Enhver menighed har ret til uhindret offentlig udøvelse af deres religion ifølge deres love. Samfundet, Kirken og staten skal beskytte og fremme religiøs frihed.

Hvis Kirkens engagement for religiøs frihed er et nyt fænomen, er det ikke desto mindre en efterlevelse af Kristi evangelium. Man må med bestemtthed gå ud fra, at denne sidste erklæring vil have nogen virkning på protestanternes stilling i katolske lande og måske endog på katolikernes stilling i protestantiske lande som f.eks. Schweiz, hvor der er antikatolske bestemmelser nedfældet i grundloven.

I hvert tilfælde har vi kun at sammenligne disse dokumenter fra Vatican II med de fordømmelser, der var indeholdt i teksterne om fejltagelser forud for Vatican I, for at se, hvor meget der er blevet ændret i Kirkens stilling til den moderne verden. At tale om denne dybtgående forandring som "organisk udvikling", som katolske teologer ofte gør, for at få det til at se ud, som om det, der før var underforstået, nu udtrykkes klart, er simpelthen en apologetisk konstruktion.

Hvorfor kan en Kirke, som ifølge almindelig katolsk opfattelse kan fejle, ikke også vise, at den er i stand til ægte kristelig omvendelse og til at ændre synspunkter? Sådan en Kirke er langt mere overbevisende for den moderne verden end en Kirke, hvis motto kan sammenlignes med "Partiet har altid ret".

Men hvordan føres nu alt dette ud i praksis - hvordan vil fremtiden komme til at se ud? Professor Küng advarer mod en gentagelse af den stivhed, der kendetegnede den post-tridentinske katolicisme. Derved ville man svigte o-

verfor den opgave altid at lytte på ny til evangeliet og at læse de skiftende tiders tegn. For at undgå, at der opstår misforståelser blandt det mere traditionelt orienterede lægfolk, må der forstående og objektive forklaringer til, før de nye afgørelser føres ud i livet. Her har teologien en frugtbringende opgave.

Det eneste, der kunne forårsage en alvorlig krise, er - hvilket man kunne se under conciliet - spændingen mellem en Kirke, der er reformivrig, og en tøvende kurie. Hvis det reformivrige mindretal ikke i tide bliver det stærkeste i Rom, bl.a. ved nye ud nævnelser i kurien, og hvis der blev gjort forsøg på at føre forholdene tilbage til situationen før conciliet - onde tunger har antydnet dette - vil der opstå en alvorlig tillidskrise. Kun en reform af både kuriens personale og struktur kan modvirke en sådan krise. Her som overalt er en åndelig fornyelse og en hjertets omvendelse afgørende.

Fremtidens problemer er enorme. Opgaverne af mere almindelig karakter fremgår af conciliets natur; nemlig at føre dekreterne ud i livet i hele Kirken, at gennemføre en gennemgribende reform af den kanoniske lov i overensstemmelse med teologiske principper, og en almindelig teologisk fornyelse på en solid bibelsk, historisk og økumenisk grund.

Særlige spørgsmål, der ikke blev løst, venter på en positiv løsning: Fødselskontrol - ud fra synspunktet det personlige ansvar. De blandede ægteskaber (gyldighed og børnenes opdragelse). Præsteskabets cølibat i den latinske Kirke.

Reformer indenfor den romerske kurie.

Den formelle ophævelse af indexet over tilladt litteratur og af censur.

Reformer med hensyn til bodspraksis:

skriftemålet, aflad, faste og afholdenhed.

Ændringer af gejstlige dignitarers klædedragt og titler.

Effektiv medvirken af de pågældende myndigheder ved udnævnelse af biskopper.

Overførelse af pavevalget fra kardinalkollegiet til biskoppernes råd, et organ der bedre repræsenterer Kirken.

Professor Küng slutter med at henvise til, at han i 1960 om det kommende concil skrev: "Conciliet vil enten blive et stort håbs opfyldelse eller en lige så stor skuffelse. Middelmådige resultater på trods af verdenssituationens alvor og kristendommens vanskelige stilling ville være en stor skuffelse".

NYT SPØRGSMÅL

Kære pastor Lund Pallesen!

Tak for Deres svar i påskenummeret. Det bliver for sagens skyld nødvendigt, at der repliceres i håb om, at svaret trods kortheden vil opklare visse misforståelser og ikke give anledning til flere. Vi har nemlig talt lidt på siden af hinanden både om "betingelser", "forudsætninger" og "misbrug".

Det betingelsesløse i dåben er vi helt enige i. Intet i mit brev opponerede herimod; det spurgte kun om dåbens forudsætninger. Dette ord har De derimod ikke brugt; men når De skriver "at omgive den (dåben) med andre betingelser end et ønske om, at den må finde sted..." lægger De op til, at læseren siger til sig selv "der er da den betingelse, at der på sæmmelig vis svares ja og nej til spørgsmålene ved døbefonten". Men hermed kommer vi ganske naturligt ind på de kirkelige forudsætninger. Endvidere er ordet "misbrug" blevet sløret af uklarhed. Det er givet, at for den døbte selv kan der først blive tale om misbrug, når dåben er sket, men forældrene kan

I dag kan jeg sige, at til trods for skuffelserne har conciliet opfyldt et stort håb.

Såvidt professor Hans Küng. Jeg synes, at vi her i Danmark kan gøre hans ord til vore. Der er ingen tvivl om, at Romerkirken for alvor har taget et - eller snarere mange store - skridt fremad. Og jeg tror, at disse skridt vil føre frem mod en virkelig samling af den kristne Kirke. Lad os nu i den danske Folkekirke vågent følge med og ikke vedblive med selvretfærdige, kritiske bemærkninger om svundne tiders fejl. Lad os nu indse, at vi alle er kristne brødre, og at den største synd indenfor Kirken er, at den ikke er eet, sådan som Vor Herre i Sin ypperstepræstelige bøn bad om, at vi skulle være.

misbruge a d g a n g e n t i l d e n ved at begære den trods egne manglende kirkelige forudsætninger. Da jeg desuden har talt om de frelseshistoriske og de kirkelige forudsætninger under ét, medens De ikke har talt om de sidste, er følgen blevet, at den korte forespørgsel om så stort et emne i forbindelsen med flere dobbelttydige udtryk utilsigtet af Dem er blevet fortolket på en måde, jeg ikke kan vedkende mig. Jeg står nemlig stadig fast på hvert ord i "Under Guds Ord" nr. 36, bekræftet 1962 i studiebogen "Dåben". Begge artikler handler om dåbens rette brug, ikke om dens manglende kirkelige forudsætninger. Tanken om at gøre "modtagelsen" til en fortjenstfuld gerning, eventuelt til sikring af en "ren" kirke, er mig rent ud vederstyggelig, nu som før, og jeg ser derfor bort fra Deres bemærkninger hertil.

Derimod må jeg standse ved det hovedspørgsmål, De har skudt til side under henvisning til, at det billede, der opridses af forældrenes uforstående og ligegyldige holdning, ikke har rod i virkeligheden, men er en ka-

rikatur. Har De end ret i dette ud fra Deres erfaring, står herimod andres - og lægmanden har her det fortrin, at han møder folk, der ikke på nogen måde stiller sig an. "Karikaturen" er, desværre, efter andres opfattelse, ikke langt fra virkeligheden. Et groft eksempel findes på tryk i Neiiendams "Frikirker og Sekter" 1. udg. 1927 s.28. Det er ikke mangel på eksempler, der får mig til at vise tilbageholdenhed i dette sørgelige for os alle beskæmmende kapitel. Det er kun om sådanne uegnede dåbsforældre jeg har spurgt: "Hvor i skrift eller tradition er der hjemmel til at døbe deres børn?" Baggrunden for opsættelse af dåb i slige tilfælde har fra min side i høj grad været hensynet til barnet. Hv i s forældrene nemlig på en eller anden måde gør det klart, at de ikke agter at gøre noget for at holde sig til apostlenes lære, fællesskabet, brødsbrydelsen og bønnerne og heller ikke vil deltage i nogen form for undervisning herom, da nærmer de sig efter andres og min mening den omtalte "karikaturfamilie" - og det vil da være selvmodsigende, at de på barnets vegne svarer ja ved døbefonten. Særlig groft føler man det ved svaret på den 3. trosartikel.

Dette bør kirken derfor næppe tillade dem, og det ikke mindst for barnets skyld. Thi et hjem af denne type er ikke skikket til at opdrage barnet til at skønne på Guds nåde, men til at foragte den, således at det liv, der er blevet til ved "sammenvoksnin-gen" med Kristus, udsættes for hvad man kunne kalde "åndelig fosterfordrivelse". Set på denne baggrund er det ikke først og fremmest præsten, der står hindrende i vejen for barnets indlemmelse i kirken, men forældrene. Så ved vi jo meget vel, at disse forældre ikke er de eneste skyldige, ak nej. Vi burde alle klæde os i søk og aske over, at det er kommet så vidt. Men når situationen nu tilspidises

derhen, at "karikaturen" bliver mere almindelig - og det ved lægmanden i bykirken, at den gør - opstår spørgsmålet, om kirken vedblivende tør ekspandere uden at se på de kirkelige forudsætninger. Det var dette, man ved læsningen af Deres indlæg kunne frygte, De gik ind for. Men frygten er måske ugrundet? Det korte og det lange af det hidtil sagte er da formentlig dette:

Er vi enige i, at den betingelsesløse dåb har sine kirkelige forudsætninger? Er vi enige i, at det er præstens pligt at undersøge, om disse kirkelige forudsætninger er til stede? Er vi enige i, at præsten, såfremt dette ikke er tilfældet, må være berettiget til at opsætte dåben, indtil disse forudsætninger kommer til at foreligge?

Med ønsket om at ovenstående vil bidrage til en klaring af sagen forbliver jeg med venlig hilsen

Deres Eduard Sprotte.

- OG SVAR

Kære translator Sprotte!

Tak for Deres brev til klaring af Deres standpunkt og præcisering af Deres spørgsmål.

For nu at nøjes med at svare på det korte i det lange må jeg da sige følgende:

1) At jeg stort set er enig med sognepræst Riisgaard i den udmærkede kronik i Kristeligt Dagblad for 27.4., som jeg tillader mig at henvise til, idet jeg gør opmærksom på, at jeg også i mit første indlæg om Husum-sagen gjorde noget berettiget i "anliggendet" gældende.

2) At de kirkelige "forudsætninger", som også jeg selvsagt må regne med, for mig dog er videre omfattende i retning af det folkeligt-kristelige, end De synes at indrømme. De tænker mere 1 familie og mindre i folk.

3) At det nok kan være præstens pligt at orientere sig om "atmosfæ-

ren", under hvilken dåben ønskes foretaget; men at en sådan undersøgelse på den anden side aldrig kan give garanti for atmosfærens kristelige effektivitet.

4) At en evt. "opsættelse" af barne-dåben i de oplagt tvivlsomme (de "karikerede") tilfælde under vor nugældende, folkekirkelige orden må indannes for biskoppen. Med venlig hilsen Deres O. Lund Pallesen.

DIALOGER - Rom møder Genève

Lumen, København 1966. Kr. 12.

Af pastor Edmund Jensen, Ormslev

Dialog er blevet et hovedord i arbejdet for kirkens enhed. Samtalen mellem kristne, der er søkende i Kristus, men lider under en syndig skilsmisse, så de ikke kan fejre den hellige nadver sammen. At der er en lang vej at gå, før vi enigt opløfter "takkesangens offerskål", at målet måske ikke bliver nået, inden Herrens komme og enden på denne verdens herlighed, dølges ikke. Men taget i betragtning, at der fra de fjerne tider, da skilsmisserne skete, og indtil dette århundrede ikke har været økumenisk arbejde i gang forstået som imødekommen under absolut gensidig respekt, for at bidrage noget til Kristi fyldes mål af vækst, må vi nok med alle, der fører ordet i bogen, bryde ud i tak til Gud for underet, at man nu mødes og samtaler i broderlig ånd.

Ved et møde, som centralkomiteén for kirkernes verdensråd afholdt i Nigeria januar 1965, blev under indtryk af den ny situation, der er skabt af vatikankonciliet dekret "De oecumenismo" (Om det økumeniske arbejde), vedtaget et forslag om et fælles arbejdsudvalg bestående af 6 repræsen-

tanter for den romersk-katolske kirke og fra kirkernes verdensråd 8 - på grund af de mange medlemskirker. Forslaget fik som bekendt officiel tilslutning fra begge sider og blev sat i værk. Men inden fandt et betydningsfuldt møde sted i Genève februar 1965 Kardinal Bea, hvem pave Johannes gjorde til leder af det af ham oprettede sekretariat for de kristnes enhed, blev budt velkommen af daværende generalsekretær for kirkernes verdensråd Visser't Hooft, som med et udtryk fra omtalte dekret sagde, at selv om forskellighederne stadig er lige store, skal vi "ikke desto mindre" søge at forstå hinanden og prøve at leve sammen, fordi vi tror på den samme Gud, den samme Frelser, den samme Helligånd. Og kardinalen takkede med bl.a. at citere ærkebiskoppen af Canterbury dr. Ramsay: "Der konstateres hos romerske katolikker, lutheranere, ortodokse, reformerte og anglikanere en interesse for bibelen, for kirkefædrene og liturgien, som ændrer forholdene i tankning og undervisning og drager nye former for samtale og forbindelser frem i lyset".

Men hvad hændte den følgende dag, var en lige så stor sensation. I reformationssalen førtes en offentlig økumenisk samtale mellem kardinal Bea og den reformerte pastor Marc Boegner medstifter af kirkernes verdensråd og ærespræsident for Frankrigs protestantiske forbund. - I samtalen, der udgør bogens væsentlige indhold, nævner Bea en række teologiske emner og nogle problemer på det praktiske plan, som kan tages op i den fortsatte dialog. Boegner slår ned på det for protestanter så vigtige teologiske punkt forholdet mellem den apostolske og den efterapostolske tradition, og i forbindelse hermed læren om Jomfru Maria. Hos protestanter konstateres en stigende forståelse for traditionen og Jomfru Marias betydning (jfr iøv-

re-formatio

Nr. 3 MAJ 1966 9. årgang

Forsiden: Efter træsnit af Knud Nørholm	33
Ejnar Krogh: Af pinsedags evangelium	34
C. B. Hansen: Hvordan bevises Bibelens sandhed?	35
S. Mejndor: Af kirkehusets symbolik	39
Preben Kunst: Periskop: Den romerske kirkes reform (2)	42
Eduard Sprotte: Nyt spørgsmål	45
O. Lund Pallesen: - og svar	46
Edmund Jensen: Læst: Dialoger - Rom møder Genève	47

rigt at alle reformatorerne støtter sig til kirkefædrene, og at særlig Luther ærer Gudsmoder!), men de har en opfattelse stærkt afvigende fra de katolskes. Så meget større glæde vakte det hos Boegner som observatør ved konciliet, når der om morgenen fra indgangen til Peterskirken kom gående en lille procession med en biskop i spidsen bærende en pragtfuld evangeliebog slået op for alles øjne.

Bea uddyber den katolske lære om de spørgsmål og hævder, at det centrale problem, der skiller, er kirke-

R E - F O R M A T I O udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. **R e d a k t ø r** (ansvh.): sognepræst B. Riisgaard, Rimsø pr. Grenå. Telefon (06320577) Voldby 222.

I redaktionen iøvrigt: Pastor C. B. Hansen, Dråby pr. Ebeltøft; kreditforeningsfuldmægtig Preben Kunst, Århus; pastor Sigurd Mejndor, Hyllested; pastor O. Lund Pallesen, Kgs. Lyngby; pastor Poul Ulsdal, Vejle.

E k s p e d i t i o n: Pastor Povl Dahl, Ølby pr. Struer. Giro 8.81.42. Telefon (078) Struer 65016.

Bladet kommer i mindst 8 årlige numre og koster 12 kr. (studerende 10 kr.).

TRYK: J. A. PETERSEN, KØBENHAVN

problemet, og herunder spørgsmålet om de hellige embeder, hvem der er apostlenes efterfølgere og Peters efterfølger, eller set fra et andet synspunkt: hvad er biskopperne og paven, hvad er deres stilling og deres funktion? Boegner afviser pavens primat som Peters efterfølger, men finder ellers det kollegialitetsprincip frugtbart, som godkendes i konciliets konstitution "De ecclesia" (Om kirken), at hver biskop repræsenterer sin kirke, medens alle biskopper iberegnet paven tilsammen repræsenterer kirken.

Samtalen, der naturligvis kun lige har rørt ved de store spørgsmål, som hver har sine svar på, slutter med, at begge omtaler dåben som den oprindelse af livet i Kristus, vi er fælles om. Boegner kalder dåben for det økumeniske sakramente par excellence. Bea fremhæver en sætning fra dekretet om økumenien: "Jo inderligere deres (de døbtes) samfund er med Faderen, Ordet og Helligånden, desto virksommere og lettere kan de udbygge det indbyrdes broderskab".

"Dialoger" indeholder desuden en oplysende historisk oversigt af sognepræst Gerhard Pedersen om det hidtidige forhold mellem Rom og kirkernes verdensråd, samt en hilsen fra østkirken. Idet vi henviser til forord af biskopperne W. Westergård Madsen og Hans L. Martensen anbefales bogen til gudsfolket i den danske kirke til klarende og igangsættende læsning.

KIRKEDAGE afholdes i EBELTOFT fra lørdag 24. til mandag 26. september. Noter venligst datoerne nu! Udførligt program senere.

P O S T V Æ S E N E T
RESERVERET